Весілля лорда Сент-Саймона, з дивним його закінченням, давно вже перестало цікавити ті світські кола, до яких належить невдаха наречений. Пригоду цю заслонили свіжіші скандали, а їхні ще пікантніші подробиці зовсім відвернули увагу салонних балакунів від драми чотирирічної давнини. Але, як на мене, ці події повністю досі невідомі широкій публіці. Адже цю справу було розкрито головним чином завдяки Шерлоку Холмсу; отож мої спогади про нього були б неповними без короткого нарису про цей дивовижний випадок.

Якось удень, за кілька тижнів до мого весілля, коли ми з Холмсом іще ділили кімнати на Бейкер-стрит, він повернувся додому з пообідньої прогулянки й побачив, що на столі на нього чекає лист. Я ж цілий день просидів удома, бо погода несподівано погіршилася — задощило, знявся сильний осінній вітер, і застрягла в нозі куля, яку я привіз на пам’ять про афганський похід, нагадала про себе тупим болем. Зручно вмостившися в одному кріслі й поклавши ноги на інше, я заходився гортати газети, але врешті, переситившись новинами, кинув усю цю купу паперу геть і почав розглядати конверт на столі. Побачивши на ньому величезний герб і монограму, я став ліниво міркувати про те, що ж то за шляхетна особа листується з моїм другом.

— Якесь великосвітське послання, — зауважив я, коли прийшов Холмс. — А вранці ви одержали, якщо я не помиляюся, листи від торговця рибою й від митника.

— Так, моє листування приваблює саме різноманіттям, — відповів він, усміхнувшись, — і чим скромніший автор, тим цікавіший лист. А це, напевно, одне з тих світських запрошень, що або навівають на вас нудьгу, або змушують говорити неправду.

Він зламав печатку й переглянув лист.

— Ба ні, тут може бути дещо цікавіше.

— То це не запрошення?

— Ні, це суто діловий лист.

— Від шляхетного клієнта?

— Від одного з найшляхетніших в Англії.

— Вітаю вас, любий друже.

— Даю вам слово честі, Ватсоне, що світське становище мого клієнта важить для мене набагато менше за цікавість до його справи. А ця нова справа якраз може виявитись цікавою. Ви досить уважно читали останнім часом газети, хіба не так?

— Як бачите, — понуро відповів я, показуючи на купу газет у кутку. — Просто знічев’я.

— Це якраз до речі, бо ви тоді зможете повідомити мене про всі подробиці. Я не читаю нічого, опріч кримінальної хроніки та ще оголошень про розшук. Там завжди трапляються повчальні речі. Але якщо ви стежили за новинами, то, напевно, читали про лорда Сент-Саймона та його весілля?

— Авжеж, із превеликим зацікавленням.

— Чудово. Ось у мене в руці лист від лорда Сент-Саймона. Зараз я прочитаю його вам, а ви ще раз перегляньте ці газети й розкажіть мені все, що стосується цієї справи. От що він пише:

"Дорогий містере Шерлоку Холмсе! Лорд Беквотер сказав мені, що я цілком можу довіритися вашому чуттю і вмінню зберігати таємниці. Через те я вирішив звернутися до вас, щоб порадитися з приводу вельми сумної

події, яка сталася під час мого весілля. Містер Лестрейд із Скотленд-Ярду вже працює над цією справою, але він запевнив мене, що нічого не матиме проти співробітництва з вами й навіть гадає, що воно могло б стати в пригоді. Я буду у вас сьогодні о четвертій годині дня й сподіваюся, що ви, з огляду на виняткову вагу моєї справи, відкладете всі інші зустрічі, призначені на цю годину.

Щиро ваш Роберт Сент-Саймон".

Лист надіслано з садиби у Ґровнері й написано гусячим пером, причому шляхетний лорд мав нещастя забруднити чорнилом зовнішній бік свого правого мізинця, — зауважив Холмс, згортаючи послання.

— Він пише, що буде о четвертій годині. Зараз третя. Він з’явиться тут за годину.

— То я ще маю час, щоб із вашою допомогою з’ясувати деякі обставини. Перегляньте-но газети і впорядкуйте їх за хронологією, а я поки погляну, що являє собою наш клієнт. — Він узяв з полиці грубий том у червоній оправі, що стояв у ряді з іншими довідниками.

— Ось він, — сказав нарешті Холмс, умостившись у кріслі і розгорнувши книгу на колінах. — "Роберт Волсінгем де Вір Сент-Саймон, другий син герцога Балморальського". Так... "Герб: на блакитному тлі три квітки будяка над поясом соболиного хутра. Народився 1846 року". Йому сорок один рік — досить зрілий вік для одруження. Був товаришем міністра колоній у попередньому кабінеті. Герцог, його батько, був деякий час міністром закордонних справ. Нащадки Плантаґенетів[82] по батьківській лінії й Тюдорів[83] — по материнській. Так... Нічого корисного для нас. Сподіваюся, Ватсоне, що ви знайшли щось суттєвіше.

— Знайти те, що я хотів, було зовсім неважко, — сказав я, — бо події ці сталися нещодавно й одразу ж приголомшили мене. Я лише тому не

розповідав вам про них, що ви мали тоді на руках якусь справу, а я знаю, як ви не любите, коли вам заважають.

— А, ви про ту історійку з меблевим фургоном на площі Ґровнер? Та її вже з’ясовано, тим паче, що там одразу було все зрозуміло. Краще розкажіть-но мені, що ви там викопали в газетах.

— Ось перше повідомлення, яке я відшукав. У світських новинах "Морнінґ Пост", кілька тижнів тому: "Відбулися заручини, — і, якщо вірити чуткам, то невдовзі відбудеться й весілля, — лорда Роберта Сент-Саймона, другого сина герцога Балморальського, з міс Геті Доран, єдиною дочкою Алойзіуса Дорана, есквайра, з Сан-Франциско, Каліфорнія, США". Це все.

— Стисло й зрозуміло, — зауважив Холмс, простягаючи свої довгі, сухорляві ноги ближче до вогню.

— Того самого тижня в світських новинах якоїсь іншої газети було ще одне, ширше, повідомлення. Авжеж, ось воно. "Дуже скоро нам знадобиться закон про охорону нашого шлюбного ринку, бо засади вільної торгівлі, що панують нині, завдають великої шкоди нашій вітчизняній продукції. Влада над найшляхетнішими родинами Великої Британії чимдалі частіше переходить до рученят наших чарівних невісточок із-за Атлантичного океану. До реєстру трофеїв, захоплених цими красунями-завойовницями, тиждень тому додався ще один цінний набуток. Лорд Сент-Саймон, що був нездоланним для стріл Амура понад двадцять років, нещодавно оголосив про свій намір одружитися з міс Геті Доран, красунею дочкою каліфорнійського мільйонера. Міс Доран, чия струнка постать і гарне личко привернули загальну увагу на святах у Вестбері-Хавсі, — єдина дитина в батька, і, за чутками, посаг її наближається до мільйона, не говорячи вже про наміри на майбутнє. Оскільки ні для кого не є таємницею, що герцог Балморальський за останні кілька років змушений був продати своє зібрання картин, а лорд Сент-Саймон не має нічого, крім невеликої садиби в Берчмурі, зрозуміло,

що від цього шлюбу виграє не тільки каліфорнійська спадкоємиця, яка таким чином досить легко дістане британський титул".

— Щось іще? — спитав Холмс, позіхаючи.

— Так, і чималенько. Ось інше повідомлення в "Морнінґ Пост", де сказано про те, що вінчання буде якнайскромнішим і відбудеться в церкві Святого Юрія на площі Ганновер; запрошено буде лише з півдюжини найближчих друзів, а потім усе товариство вирушить до будинку на Ланкастер-Ґейт, що його найняв містер Алойзіус Доран. Двома днями пізніше, тобто минулої середи, з’явилося коротке повідомлення про те, що вінчання відбулося й що молоді проведуть свій медовий місяць у садибі лорда Беквотера біля Пітерсфілда. Ось і все, що було в газетах до того, як молода зникла.

— До чого? — перепитав Холмс, скочивши з місця.

— До того, як молода зникла.

— Коли ж вона зникла?

— Під час весільного обіду.

— Он як! Це вже цікавіше, ніж виглядало спершу. Дуже драматична річ.

— Так, мені теж здалося, що це дещо незвичне.

— Жінки часто зникають перед вінчанням, зрідка — під час медового місяця, але я не пригадаю жодного випадку, коли б молода зникла так миттєво. Перекажіть мені, будь ласка, подробиці.

— Мушу вас попередити, що вони далеко не повні.

— То, може, нам пощастить їх доповнити.

— Вчора з’явився допис у ранковій газеті, і все. Зараз я прочитаю його вам. Ось назва: "Дивовижна пригода на великосвітському весіллі".

"Родина лорда Роберта Сент-Саймона глибоко вражена тими загадковими й прикрими подіями, які сталися під час його весілля. Вінчання, про яке було оголошено в газетах, справді відбулося вчора вранці, але лише сьогодні ми можемо підтвердити ті дивні чутки, що вперто ширяться між людом. Незважаючи на спроби друзів зам’яти цю справу, вона привернула до себе загальну увагу, й тепер уже нема потреби приховувати те, що стало предметом публічних розмов.

Вінчання, яке відбулося в церкві Святого Юрія на площі Ганновер, виглядало справді скромно: присутні були лише батько нареченої міс Алойзіус Доран, герцогиня Балморальська, лорд Беквотер, лорд Юстас і леді Клара Сент-Саймон (молодші брат і сестра нареченого), а також леді Алісія Віттінґтон. Після вінчання все товариство вирушило до дому містера Алойзіуса Дорана на Ланкастер-Ґейт, де був уже готовий обід. Кажуть, що по дорозі сталася невеличка пригода: якась жінка, — ім’я її так і залишилося невідомим, — намагалася вдертися до будинку слідом за гостями, вигукуючи, що вона має якісь права на лорда Сент-Саймона. Лише після тривалої й прикрої суперечки ключникові та лакеєві вдалося її випровадити. Молода, яка, на щастя, увійшла до будинку ще до цього неприємного інциденту, сіла за обідній стіл разом з усіма, але раптом поскаржилася, що їй недобре, й пішла до своєї кімнати. Вона довго не поверталася, й гості почали дивуватися; по неї пішов батько, але покоївка сказала йому, що молода заходила до кімнати лише на мить, узяла пальто й капелюшок і швидко подалася до виходу. Один з лакеїв підтвердив, що справді бачив якусь леді в такому вбранні, яка виходила з дому, але він ніяк не міг упізнати в ній свою господиню, бо був певний, що та сидить із гостями за столом. Переконавшися, що дочка його зникла, містер Алойзіус Доран разом із молодим негайно вирушив до поліції, і розпочалися невпинні пошуки, які, напевно, невдовзі проллють світло на цю дивовижну подію. Але поки що місце перебування зниклої леді не

виявлено. Є чутки, що тут нечисто грають і що поліція заарештувала жінку, яка влаштувала тоді скандал, бо вона з ревнощів або якоїсь іншої причини могла бути причетною до дивовижного зникнення молодої".

— Це все?

— Є ще одне невеличке повідомлення в іншій ранковій газеті, але воно якесь підозріле.

— Яке повідомлення?

— Про те, що міс Флору Міллер, винуватицю скандалу, справді заарештовано. Здається, вона раніше була танцівницею в "Алеґро" й знала лорда Сент-Саймона кілька років. Інших подробиць немає, тож у ваших руках тепер усе, — принаймні те, що було в газетах.

— Ця справа, як на мене, надзвичайно цікава. Я нізащо не проминув би її. Але хтось дзвонить, Ватсоне, й годинник показує кілька хвилин на п’яту. Нема жодного сумніву, що це наш шляхетний клієнт. Тільки нікуди не йдіть, Ватсоне, бо мені може знадобитися свідок, хоча б тоді, коли мене зрадить пам’ять.

— Лорд Роберт Сент-Саймон! — оголосив наш хлопчина-лакей, прочинивши двері.

Увійшов джентльмен з приємним, витонченим обличчям, великим носом, трохи гордовито стуленими вустами й незворушними, відвертими очима — очима людини, якій випала щаслива доля наказувати й бачити довкола себе лише покору. Рухався він легко, жваво, але через деяку сутулість і звичку згинати коліна під час ходи здавався старшим, ніж був насправді. Волосся на скронях у нього теж посивіло, а коли він скинув свого капелюха з загнутими крисами, виявилося, що воно ще й порідшало на маківці. Щодо його вбрання, то воно було верхом вишуканості, що межувала з легковажністю: високий білий комірець,

чорний сурдут, білий жилет, жовті рукавички, блискучі черевики й світлі ґетри. Він поволі ступив до кімнати, озираючись і крутячи в правиці шнурочок від золотого лорнета.

— Добридень, лорде Сент-Саймоне, — мовив Холмс, підвівшись і вклонившись. — Прошу, сідайте в це плетене крісло. Ось мій друг і колега — доктор Ватсон. Присувайтеся-но ближче до вогню, й поговоримо про вашу справу.

— Вельми прикру справу, як на мене, містере Холмсе. Мене це просто приголомшило. Зрозуміло, що вам не раз доводилося братися до таких дражливих справ, але навряд чи, сер, ваші клієнти належали до такого високого стану.

— Так, це для мене сходинка вниз.

— Пробачте?

— Останнім таким клієнтом у мене був король.

— Овва, я й не знав. Який король?

— Король Скандинавії.

— Як! У нього теж зникла дружина?

— Сподіваюся, ви розумієте, — ввічливо мовив Холмс, — що я так само оберігаю таємницю щодо інших клієнтів, як обіцяю й вам.

— Звичайно! Ваша правда, ваша правда! Прошу вибачення... Щодо моєї власної пригоди, то я готовий надати вам будь-які відомості, що наведуть вас на думку про те, що ж насправді сталося.

— Дякую. Я вже довідався про все, що було в газетах, але не більше. Гадаю, що їхні повідомлення можна вважати правдивими, — скажімо, про те, як зникла молода.

Лорд Сент-Саймон переглянув газету.

— Так, це більш-менш правдиво.

— Але для того, щоб я міг прийти до якоїсь думки, мені потрібні додаткові відомості. Найкраще, напевно, буде, коли я розпитаю вас.

— Будь ласка.

— Коли ви познайомилися з міс Геті Доран?

— Рік тому, у Сан-Франциско.

— Ви подорожували Сполученими Штатами?

— Так.

— Ви заручилися з нею ще там?

— Ні.

— Але ви приділяли їй увагу?

— Мені було приємно в її товаристві, і я цього не приховував від неї.

— Батько її дуже багатий?

— Так, найбагатша людина на всьому Тихоокеанському узбережжі.

— А як він надбав свої гроші?

— В золотих копальнях. Ще кілька років тому він не мав нічого. Потім натрапив на багатий поклад і швидко розжився.

— А яке враження справила на вас молода леді — ваша дружина? Яку вдачу вона має?

Лорд почав розгойдувати лорнет на шнурочку і втупився в камін.

— Бачте, містере Холмсе, — мовив він, — моїй дружині було двадцять, коли її батько розбагатів. До того часу вона бігала собі по копальні, блукала лісами й горами, тож виховувала її радше природа, ніж школа. Справжнісінька шибайголова, як називають таких в Англії, сильна й волелюбна натура, не скута жодними традиціями. Вдачу має запальну, я навіть сказав би — бурхливу. Вона блискавично думає й без вагань доводить до кінця свої задуми. З іншого боку, я не дав би їй імені, яке сам маю честь носити, — він з погордою кахикнув, — якби не був певний, що це найшляхетніша жінка. Я вірю, що вона здатна на героїчну самопожертву й що будь-якого безчестя вона не стерпить.

— Чи маєте ви її фотографію?

— Я приніс із собою оце. — Він розкрив медальйон і показав нам обличчя жінки незрівнянної краси. То була не фотографія, а мініатюра на слоновій кістці, де художникові вдалося передати всю чарівність блискучого чорного волосся, великих темних очей і тонких вуст. Холмс довго й уважно розглядав медальйон, тоді закрив його й повернув лордові Сент-Саймону.

— То потім молода леді приїхала до Лондона, й ви поновили знайомство з нею?

— Так, на ту пору батько привіз її до Лондона. Ми кілька разів зустрічалися, тоді заручилися й тепер одружилися.

— За нею дали, як я зрозумів, добрий посаг.

— Авжеж. Але це в звичаї моєї родини.

— І він, напевно, залишиться при вас, адже вас уже повінчано?

— Правду кажучи, я тим не цікавився.

— Природно, що так. Чи бачили ви міс Доран напередодні вінчання?

— Так.

— Чи в доброму гуморі вона була?

— В найкращому. Без упину говорила про те, як ми житимемо далі.

— Он як! Цікаво. А вранці, перед весіллям?

— Вона була дуже весела, принаймні до кінця вінчання.

— А потім ви помітили в ній якусь зміну?

— Так, правду кажучи, тоді я вперше побачив у її вдачі деяку непокірливість. Та випадок той здався мені такою дрібницею, що не варто й згадувати... Він аж ніяк не стосується цієї справи.

— І все-таки розкажіть, будь ласка.

— О, то було щось дитяче. Вона впустила букет, коли ми з нею йшли від вівтаря. Ми саме минали передню лаву, й букет упав якраз під її ноги.

На якусь мить сталося замішання, але джентльмен, що сидів на лаві, одразу підвівся, нахилився й подав їй букет, який анітрохи не попсувався від падіння. І все-таки, коли я заговорив про це з нею, вона обірвала мене, а потім, у кареті, по дорозі додому, виглядала так, ніби її по-дурному схвилювала ця дрібничка.

— Отакої! Ви кажете, що на лаві сидів якийсь джентльмен. То в церкві все-таки була стороння публіка?

— Так. Без цього не обійтися, коли церкву відчинено.

— Цей джентльмен не належав до друзів вашої нареченої?

— Ні, ні, я лише заради ввічливості називаю його джентльменом; зовні це людина не з нашого кола. Я навіть не роздивився його як слід. Але ми, здається мені, дещо відхилилися від теми...

— Отож леді Сент-Саймон, повертаючися з вінчання, була вже не в такому доброму гуморі, як перед тим? Що вона зробила, коли увійшла до батьківського дому?

— Я бачив, як вона розмовляла зі своєю покоївкою.

— А хто вона така, ця покоївка?

— Її звуть Аліса. Вона американка й приїхала з Каліфорнії разом з господинею.

— Довірена служниця?

— Навіть занадто довірена. Мені завжди здавалося, що господиня забагато їй дозволяє. Проте в Америці на такі речі дивляться інакше.

— Як довго вона розмовляла з цією Алісою?

— Хвилин декілька. Я не пам’ятаю, бо саме був зайнятий.

— Чи чули ви, про що вони говорили?

— Леді Сент-Саймон сказала щось про "загарбану ділянку". Вона частенько закидає ці американські слівця. Я й гадки не маю, що вони означають.

— Американська говірка часом дуже виразна. А що робила ваша дружина після того, як скінчила розмову з покоївкою?

— Вона пішла до їдальні.

— Попід руку з вами?

— Ні, сама. Вона цілком незалежна в таких дрібницях, як ця.

Хвилин за десять після того, як ми сіли обідати, вона поспіхом підвелася, кинула зо два слова вибачення й вийшла з кімнати. Більше вона не повернулася.

— Але ж ця покоївка Аліса, як я зрозумів, посвідчила, що господиня увійшла до своєї кімнати, накинула на весільну сукню довге пальто, взяла капелюшок і пішла.

— Саме так. Потім її бачили в Гайд-парку — вона йшла в товаристві Флори Міллер, жінки, яку нині заарештовано, — то вона вранці того дня влаштувала скандал у домі містера Дорана.

— Так, так. Я хотів би дізнатися дещо про цю молоду леді й про ваші стосунки з нею.

Лорд Сент-Саймон знизав плечима й підняв брови.

— Кілька років ми з нею були в дружніх, — я навіть сказав би, в дуже дружніх стосунках. Колись вона танцювала в "Алеґро". Я обійшовся з нею, як і личить порядній людині, й вона не може мати до мене ніяких претензій, але ж ви знаєте жінок, містере Холмсе. Флора — чарівна крихітка, але страшенно запальна й до безтями закохана в мене. Вона почала писати мені жахливі листи, коли почула, що я маю намір одружитись, і, правду кажучи, я через те й влаштував таке скромне весілля, що боявся скандалу в церкві. Тільки-но ми повернулися, як вона прибігла до будинку містера Дорана й спробувала зайти всередину, вигукуючи щось погрозливе й навіть образливе на адресу моєї дружини; але я заздалегідь передбачив можливість чогось подібного й попередив слуг; вони швидко виштовхали її геть. Флора заспокоїлася тільки тоді, коли побачила, що скандалом тут не зарадиш.

— Чи чула все це ваша дружина?

— Ні, дякувати Богові, ні.

— А потім на вулиці бачили, як вона йшла поряд із цією жінкою?

— Так. Оце містер Лестрейд із Скотленд-Ярду і вважає найтривожнішим. Він думає, що Флора виманила мою дружину з дому й приготувала для неї якусь страшну пастку.

— Що ж, цілком можливо.

— Ви теж так думаєте?

— Ні, цього я не сказав. Але хіба ви самі цього не припускаєте?

— Я гадаю, що Флора й мухи не скривдила б.

— Але все-таки ревнощі якнайхимернішим чином змінюють людську вдачу. Скажіть, будь ласка, а як би пояснили все це ви самі?

— Правду кажучи, я прийшов дістати пояснення від вас, а не пропонувати вам своє власне. Я розповів вам усі подробиці. Хоча, як направду, то можу сказати, що збудження, якого зазнала моя дружина через велику зміну, що сталася в її житті, могло трохи вплинути на її нерви.

— Тобто вона раптово зсунулася з глузду?

— Якщо хочете. Коли я думаю, що вона могла відмовитись... ні, я не кажу — від мене, — від усього того, про що марно мріють багато інших жінок, — я навряд чи можу пояснити це якось інакше.

— Що ж, цілком прийнятне припущення, — мовив з усмішкою Холмс. — Мені здається, лорде Сент-Саймоне, що я маю вже всі необхідні відомості. Скажіть мені тільки одне: чи могли ви, сидячи за обіднім столом, бачити крізь вікно, що діється на вулиці?

— Нам було видно протилежний бік дороги й парк.

— От і добре. Гадаю, мені більше нема потреби вас затримувати. Я напишу вам.

— Аби лиш вам пощастило розв’язати цю загадку, — мовив, підводячись, наш клієнт.

— Я вже розв’язав її.

— Як? Що ви сказали?

— Я сказав, що вже розв’язав її.

— То де ж моя дружина?

— Незабаром я відповім вам на це запитання.

Лорд Сент-Саймон хитнув головою.

— Боюся, що над ним іще помучаться голови, мудріші за наші з вами, — зауважив він і, манірно, по-старовинному, вклонившись, гордовито пішов.

— Дуже мило з боку лорда Сент-Саймона зробити честь моїй голові, поставивши її на один ступінь зі своєю, — мовив, сміючись, Шерлок Холмс. — Здається, я був би не проти випити віскі з содовою й викурити сигару після такого допиту. А до висновку щодо цієї справи я прийшов іще до того, як наш відвідувач ступив до кімнати.

— Любий Холмсе!

— Я маю нотатки про декілька схожих випадків, — хоча, як я вже згадував, жоден з них не був таким миттєвим. Увесь цей допит перетворив мої припущення на впевненість. Побічні обставини часом бувають так само промовистими, як форель у молоці, — як сказав колись Торо[84].

— Але ж я чув те саме, що й ви.

— Проте ви не знаєте тих попередніх випадків, які стали мені зараз у пригоді. Така сама історія відбулася кілька років тому в Абердині й дещо вельми подібне — в Мюнхені, за рік після франко-прусської війни. Цей випадок — саме з таких... А ось і Лестрейд! Добридень, Лестрейде! Отам на буфеті — склянка вина, а тут у скриньці — сигари.

Поліційний детектив був убраний у жовто-зеленкувату куртку й носив на шиї шарф, що робило його схожим на моряка; в руці він тримав чорний

парусиновий саквояж. Коротко привітавшися, він усівся на стілець і запалив пропоновану йому сигару.

— То що сталося? — спитав Холмс, підморгнувши. — Ви, здається, невдоволені?

— Таки справді невдоволений. Клята пригода з Сент-Саймоновим весіллям! Нічого не можу добрати в цій справі.

— Невже? Ви дивуєте мене.

— Ніколи не чув про таку заплутану історію! Я не маю в руках жодного ключа до неї. Цілісінький день проморочився.

— І, здається, добряче промокли, — сказав Холмс, торкнувшися рукава його куртки.

— Так, я нишпорив у ставку Серпентайн.

— Боже милий, навіщо?

— Шукав там тіло леді Сент-Саймон.

Шерлок Холмс поринув глибше в крісло й щиро зареготав.

— А в водограї на Трафальґарській площі ви теж нишпорили? — спитав він.

— Навіщо? Про що це ви?

— Бо там ви маєте такі самі шанси знайти цю леді, як і тут.

Лестрейд кинув сердитий погляд на мого друга.

— То ви вже, напевно, все знаєте? — кепкуючи, спитав він.

— Ні, я тільки-но почув про цю пригоду, але вже дійшов певного висновку.

— О, невже? То ви гадаєте, що Серпентайн тут ні до чого?

— Гадаю, що так.

— Тоді поясніть, будь ласка, як ми могли знайти в ставку оце? — Він розкрив саквояж і викинув на підлогу шовкову весільну сукню, пару єдвабних черевичків і віночок з вуаллю, — все вицвіле й промокле. — Ось! — додав він, поклавши на цю купу речей новеньку обручку. — Тверденький горішок для вас, містере Холмсе!

— От воно що, — мовив мій друг, пускаючи сиві кільця диму. — То ви це все повитягали з Серпентайну?

— Ні. Їх знайшов сторож біля самого берега. Родичі леді впізнали її одежу, а мені здається — якщо там була одежа, то десь недалеко має бути й тіло.

— За вашими блискучими міркуваннями, тіло кожної людини повинне лежати біля її гардероба. То чого ви ж сподіваєтеся домогтись таким чином?

— Знайти докази того, що до її зникнення причетна Флора Міллер.

— Боюся, що це вам буде нелегко.

— Справді?! — вигукнув з гіркотою Лестрейд. — А я, Холмсе, боюся, що ви зовсім відірвалися від життя з вашими думками й висновками. За

останні хвилини ви зробили аж дві помилки. Ця сукня викриває міс Флору Міллер.

— Як саме?

— У сукні є кишеня. В кишені був футляр для візитних карток. А в футлярі — папірець. Ось. — Він розгорнув папірець перед собою на столі. — Послухайте-но: "Побачимося, коли все буде готове. Виходьте негайно. Ф.Г.М.". Я з самого початку вважав, що Флора Міллер виманила леді Сент-Саймон з дому й тоді, — звичайно ж, не без спільників, — влаштувала її зникнення. Ось перед нами папірець, підписаний її ініціалами, який вона, напевно, сунула леді біля дверей, щоб заманити її в пастку.

— Чудово, Лестрейде! — мовив, сміючись, Холмс. — Ви справді якнайкраще все придумали. Дайте-но подивитися.

Він недбало взяв папірець, але раптом щось у ньому привернуло його увагу, і він задоволено скрикнув.

— Це справді важливо, — сказав він.

— Тепер ви це побачили?

— Надзвичайно важливо. Щиро вітаю вас.

Лестрейд переможно підхопився зі стільця й нахилився над папірцем.

— Як? — здивувався він. — Ви ж дивитеся з іншого боку!

— Навпаки, саме з того боку, що треба.

— З того, що треба? Ви збожеволіли! Записку написано олівцем на зворотному боці!

— А тут — щось схоже на уривок рахунка з готелю. Він дуже зацікавив мене.

— Нічого там немає. Я вже його бачив, — сказав Лестрейд. — "4 жовтня. Кімната — 8 ш., сніданок — 2 ш. 6 п., коктейль — 1 ш., другий сніданок — 2 ш. 6 п., склянка хересу — 8 п.". Нічого цікавого.

— Для вас — цілком можливо. Але саме це має найбільшу вагу. Щодо записки, то вона теж має значення, принаймні ініціали. Тож я ще раз вітаю вас.

— Годі марнувати час, — мовив Лестрейд, — мені треба працювати, а не сидіти біля каміна з усілякими теоріями. До побачення, містере Холмсе; подивимось, хто першим докопається до дна в цій справі. — Він зібрав принесену одежу, запхав її до саквояжа й попрямував до дверей.

— Ще одне слово, Лестрейде, — поволі промовив Холмс, коли його суперник уже виходив. — Я можу відкрити вам справжній розв’язок цієї справи. Леді Сент-Саймон — це міф. Такої особи нема й ніколи не було.

Лестрейд озирнувся і з сумом поглянув на мого друга. Тоді обернувся до мене, тричі постукав пальцем по лобі, промовисто похитав головою й вибіг.

Тільки-но за ним зачинилися двері, як Холмс підхопивсь і вдяг своє пальто.

— В тому, що цей чолов’яга говорив про працю, є дещиця правди, — зауважив він. — Тож, Ватсоне, я мушу ненадовго залишити вас наодинці з вашими газетами.

Було о пів на шосту, коли Шерлок Холмс пішов, але я недовго сидів сам, бо менш ніж за годину надійшов посильний з величезною коробкою. Разом із хлопцем, що прийшов укупі з ним, вони розпакували її, й на мій великий подив на нашому скромному обідньому столі з’явилася розкішна холодна вечеря. Тут були пара вальдшнепів, фазан, паштет з гусячої печінки й кілька вкритих павутинням пляшок старого вина. Розставивши всі ці смаковини, мої відвідувачі зникли, мов джини з казок "Тисячі й однієї ночі"[85], сказавши тільки, що за все заплачено й наказано занести на цю адресу.

Близько дев’ятої години до кімнати бадьоро ступив Шерлок Холмс. Обличчя його було поважне, але в очах мерехтіли вогники, з яких видно було, що він не помилився в своїх здогадах.

— То вечеря вже на столі! — мовив він, потираючи руки.

— Ви чекаєте на гостей? Вони приготували стіл на п’ять осіб.

— Так. Я гадаю, що в нас може зібратися товариство, — сказав він. — Дивно, що лорда Сент-Саймона досі немає... Ага! Здається, я чую його кроки на сходах.

Це справді був наш вранішній відвідувач — він швидко увійшов до кімнати, ще дужче розгойдуючи на шнурочку свій лорнет; шляхетне його обличчя виглядало вельми збентеженим.

— То мій посильний застав вас удома? — запитав Холмс.

— Так, але мушу зізнатися, що зміст листа надміру приголомшив мене. Чи маєте ви докази того, про що писали?

— Якнайвагоміші.

Лорд Сент-Саймон упав у крісло й провів рукою по чолу.

— Що скаже герцог, — пробурмотів він, — коли почує, що вихідця з його родини було так принижено?

— Але ж це звичайнісінький випадок. Я ніяк не можу погодитися з тим, що тут є щось принизливе.

— То ви дивитеся на ці речі з іншого погляду.

— Я не бачу тут нічиєї вини. Здається мені, що ця леді навряд чи могла вчинити інакше, хоч і діяла надто рішуче. Але в неї немає матері, їй не було з ким порадитися в таку хвилину.

— Це образа, сер, прилюдна образа, — сказав лорд Сент-Саймон, тарабанячи пальцями по столу.

— Але ви мусите зважити на те виняткове становище, до якого потрапила ця бідолашна дівчина.

— Я ні на що не зважатиму. Я просто в гніві, бо зі мною повелися безчесно.

— Здається, чути дзвінок, — мовив Холмс. — Так, чиїсь кроки за дверима... Якщо я не в змозі переконати вас, лорде Сент-Саймоне, поставитися до цієї справи поблажливіше, то я запросив адвоката, якому це, може, вдасться краще. — Він одчинив двері й пропустив до кімнати жінку й чоловіка.

— Лорде Сент-Саймоне, — сказав він, — дозвольте відрекомендувати вам містера й місіс Френсіс Гай Маултон. Із місіс Маултон ви, напевно, вже знайомі.

Побачивши нових гостей, наш клієнт підхопився з місця, випростався, втупив очі в підлогу й засунув руку за борт сурдута, виявляючи цим ображену гідність. Леді підбігла до нього й подала руку, але він уперто

не зводив на неї очей. Так було навіть краще для нього, якщо він хотів залишитися непохитним: навряд чи хто-небудь зміг би встояти перед її сповненим благання обличчям.

— Ви гніваєтеся, Роберте? — сказала вона. — Що ж, я розумію, ви не можете не гніватися.

— Прошу вас, не виправдовуйтесь, — із гіркотою відповів лорд Сент-Саймон.

— Так, так, я знаю, я винна, мені треба було переговорити з вами, перш ніж піти, але я наче збожеволіла з тієї миті, коли побачила Френка. Я вже не відала, що чиню, що говорю. Дивно, як я не знепритомніла перед вівтарем!

— Може, місіс Маултон, ми з другом залишимо вас, поки ви все пояснюватимете лордові Сент-Саймону?

— Якщо дозволите мені сказати свою думку, — зауважив незнайомий джентльмен, — то годі вже критися. Щодо мене, то я волів би, щоб уся Європа й Америка почули правду.

Це був невисокий, кремезний, засмаглий чоловік із виразним обличчям і рвучкими рухами.

— Гаразд, тоді я розповім усе, як було, — сказала леді. — Ми з Френком познайомилися 1881 року на копальні Мак-Квайра, біля Скелястих гір, де тато мав ділянку. Згодом ми заручилися; але батько одного разу натрапив на золотоносну жилу й розбагатів, а ділянка бідолахи Френка все біднішала й нарешті зовсім зубожіла. Чим більше багатів тато, тим біднішим ставав Френк; зрештою тато й чути не схотів про наші заручини й повіз мене до Фриско[86]. Але Френк не відступав — він поїхав за мною, й ми знову почали зустрічатися без татового відома. Якби тато довідався, він дуже лютував би, тож ми вирішили все самі.

Френк сказав, що поїде звідси й повернеться до мене лише тоді, коли матиме такі самі гроші, як тато. А я пообіцяла, що чекатиму його до останку й не одружуся ні з ким, поки він живий. "Якщо так, то повінчаємось одразу ж, — сказав він, — я буду певнішим у тобі, а чоловіком твоїм стану, коли повернуся". Отак ми вирішили: він усе влаштував як слід, священик повінчав нас, і Френк поїхав шукати щастя, а я повернулася до тата.

Невдовзі я почула, що Френк у Монтані; потім він поїхав до Аризони, а наступну звістку про нього я дістала вже з Нью-Мексико. Після того в газеті з’явилася довга розповідь про напади індіанців-апачів на золоті копальні, й серед убитих було ім’я мого Френка. Я знепритомніла й кілька місяців по тому була хвора. Тато думав, що в мене лихоманка, й водив мене по всіх лікарях Фриско. Більш я не чула жодного слова про Френка й була певна, що він помер. Тоді до Фриско приїхав лорд Сент-Саймон, а потім ми з татом виїхали до Лондона. Було призначено весілля, й тато був дуже задоволений. Але я увесь цей час відчувала, що жоден чоловік на землі не може посісти в моєму серці того місця, яке я віддала своєму бідолашному Френкові.

І все-таки якби я одружилася з лордом Сент-Саймоном, то була б вірною йому. Ми не вільні в своєму коханні, але вільні у вчинках. Я йшла з ним до вінця з твердим наміром бути йому вірною дружиною, наскільки зможу. Отож уявіть собі, що я відчула, коли підійшла до вівтаря, озирнулася й побачила біля найближчої лави Френка, який дивився прямісінько на мене. Спочатку я подумала, що це привид, але коли озирнулася знову, він іще був там і немовби запитував своїми очима, чи рада я його бачити, чи ні. Дивно, як я не знепритомніла. Все попливло переді мною, й слова священика лунали в моїх вухах, мов бджолине дзижчання. Я не знала, що діяти. Зупинити вінчання і влаштувати скандал у церкві? Я знову поглянула на нього, й він, напевно, здогадався, про що я думаю, бо притулив палець до вуст, радячи мовчати. Потім я побачила, як він щось пише на папірці, й зрозуміла, що він пише для мене. Минаючи його лаву по дорозі від вівтаря, я впустила перед ним букет, і він, повертаючи квіти, встиг сунути цей папірець мені в руку. Там

було лише кілька слів: він просив, щоб я вийшла до нього, тільки-но він подасть знак. Я, звичайно, не мала жодного сумніву, що тепер мій найперший обов’язок — слухатися його і робити все, що він накаже.

Коли я повернулася додому, то розповіла про все покоївці. Вона знала Френка ще в Каліфорнії й завжди по-дружньому ставилась до нього. Я звеліла їй мовчати, спакувати дещо з речей і приготувати мені пальто. Я знаю, що мені слід було б поговорити з лордом Сент-Саймоном, але це було так важко при його матері і всіх поважних гостях! Я вирішила, що спочатку втечу, а потім уже все поясню. Ми просиділи за столом хвилин із десять, коли я побачила у вікно Френка, що стояв по той бік дороги. Він кивнув мені й пішов до парку. Я вийшла з їдальні, накинула пальто й подалася за ним. На вулиці мене перестріла якась жінка й почала щось говорити про лорда Сент-Саймона; я не слухала її, але все-таки зрозуміла, що він теж мав якусь таємницю в своєму житті. Скоро мені пощастило спекатися цієї жінки, і я наздогнала Френка. Ми взяли кеб і поїхали до площі Ґордон, де він уже встиг найняти помешкання, і це було моїм справжнім весіллям після стількох років чекання. Френк справді був у полоні в апачів, але втік, приїхав до Фриско, дізнався, що я виїхала до Англії, подався за мною сюди й нарешті розшукав мене саме в день мого другого весілля.

— Я прочитав про нього в газетах, — пояснив американець. — Там було ім’я нареченої й назва церкви, але не було адреси леді.

— Потім ми почали говорити про те, як нам бути, і Френк із самого початку наполягав на тому, щоб нічого не приховувати. Мені було так соромно, що хотілося кудись зникнути й ніколи більше не бачити цих людей — хіба що написати кілька слів татові, щоб він знав, що я жива й здорова. Страшно було подумати, що всі ті леді й джентльмени сидять за обіднім столом і чекають, коли я повернуся. Отож Френк узяв мою весільну сукню та інші речі, зав’язав їх у вузлик і сховав так, щоб ніхто їх не знайшов. Завтра ж, напевно, ми виїхали б до Парижа, якби цей милий джентльмен, містер Холмс, не прийшов цього вечора до нас, — хоча як він розшукав нас, уявити собі не можу. Він довів нам, причому дуже м’яко

й переконливо, що я помилялася, а Френк мав рацію, — і сказав, що ми самі собі зашкодимо, коли переховуватимемось. Далі він пообіцяв нам зустріч із лордом Сент-Саймоном наодинці, тож ми прийшли сюди. Тепер, Роберте, ви знаєте все, й мені шкода, що я завдала вам болю, але сподіваюся, що тепер ви про мене будете не такої поганої думки.

Лорд Сент-Саймон слухав цю довгу розповідь так само напружено; брови його були насуплені, а вуста стулені.

— Пробачте, — сказав він, — але це не мій звичай — обговорювати особисті справи при публіці.

— То ви не хочете простити мені? Не хочете потиснути руку на прощання?

— Ні, чому ж, якщо це зробить вам приємність, — він холодно потис руку, яку вона подала йому.

— Я гадав, — почав Холмс, — що ви не відмовитесь від дружньої вечері з нами...

— Як на мене, то ви хочете забагато, — заперечив вельмишановний лорд. — Я мушу змиритися з обставинами, але навряд чи радітиму з того, що сталося. З вашого дозволу, я побажаю вам приємного вечора. — Він поважно вклонився нам усім і вийшов з кімнати.

— Але ви, друзі, гадаю, все-таки вшануєте мене своїм товариством, — мовив Шерлок Холмс. — Я завжди радий бачити американця, містере Маултоне, бо я — один з тих, хто вірить, що давня недоумкуватість монарха й помилки міністра[87] не завадять нашим дітям стати коли-небудь громадянами якоїсь великої країни під спільним, англо-американським, прапором.

— Цікава була пригода, — зауважив Холмс, коли наші гості пішли, — бо вона дуже добре доводить, як просто можна пояснити речі, що на перший погляд здаються просто незбагненними. Що може бути простішим і природнішим за ті події, про які розповідала ця леді, й дивовижнішим за ті висновки, які можна зробити, скажімо, приставши на точку зору містера Лестрейда зі Скотленд-Ярду!

— То ви не помилялися з самого початку?

— Передусім для мене очевидними були дві речі: перша — те, що леді з доброї волі йшла до вінця, й друга — те, що за хвилину після того вона вже розкаялася в своєму вчинку. Зрозуміло, що вранці сталося щось таке, що викликало в її думках таку зміну. Що ж то могло бути? Розмовляти з кимось поза домівкою вона не могла, бо увесь час була разом з нареченим. Може, вона когось зустріла? Якщо так, то це міг бути лише якийсь американець, — адже тут вона живе зовсім нещодавно, й навряд чи хтось зумів за цей час так заволодіти її думками, щоб самою своєю появою змусити її змінити свої наміри. Тож методом винятків ми з’ясували, що вона зустріла якогось американця. Але що то був за американець і чому ця зустріч так подіяла на неї? То був або її коханець, або чоловік. Юність її проминула, як нам відомо, серед суворих людей, у незвичних умовах. Усе це я зрозумів ще до того, як почув розповідь лорда Сент-Саймона. Коли він сказав нам про чоловіка біля церковної лави, про те, як молода змінила свою поведінку, як вона впустила букет, — а це відомий спосіб отримати записку, — про її розмову з вірною покоївкою та про красномовний натяк на "загарбану ділянку", — а в говірці золотошукачів це означає зазіхання на те, чим уже володіє хтось інший, — усе це стало для мене цілком зрозумілим. Вона втекла з чоловіком, і то був або її коханець, або ж перший законний чоловік, причому останнє видавалося ймовірнішим.

— Але як вам пощастило розшукати їх?

— Це було б непросто, але наш друг Лестрейд мав у руках відомості, про ціну яких не відав і сам. Ініціали, звичайно, теж мали велику вагу, але

ще важливіше було дізнатися, що людина з такими ініціалами зупинилася цього тижня в одному з найкращих лондонських готелів.

— Як ви здогадалися, що саме з найкращих?

— За цінами. Вісім шилінґів за постіль і вісім пенсів за склянку хересу беруть лише в найдорожчих готелях. А їх у Лондоні не так багато. Вже в другому з тих, які я відвідав, на Нортумберленд-авеню, я дізнався з книги для приїжджих, що Френсіс Гай Маултон, джентльмен з Америки, виїхав звідти якраз за день до того; переглянувши його рахунки, я знайшов ті самі записи, що бачив у копії. Листи він наказав пересилати йому до будинку двісті двадцять шість на площі Ґордон, куди я й вирушив і, на щастя, застав закохану пару вдома. Я наважився дати їм кілька батьківських порад і довів, що буде тільки краще, коли вони пояснять своє становище широкій публіці й зокрема лордові Сент-Саймону. Я запросив їх сюди на зустріч із лордом, і, як бачите, його мені теж пощастило умовити, щоб він прийшов на це побачення.

— Але результати були не такі вже й добрі, — зауважив я. — Він був не дуже люб’язний.

— Ой, Ватсоне, — мовив усміхнено Холмс, — мабуть, ви теж були б не дуже люб’язні, якби після всього клопоту з заручинами та весіллям опинилися раптом без дружини й без посагу! Гадаю, що нам треба поставитися до лорда Сент-Саймона поблажливо й подякувати долі за те, що ми, напевно, ніколи не потрапимо в таке становище. Сідайте-но ближче й подайте мені мою скрипку; адже в нас залишилася нерозгаданою тільки одна загадка — як ми гаятимемо час цими темними осінніми вечорами.